

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR GRIEVOUS BODILY HARM IN THE REPUBLIC OF POLAND

Шуп'яна М.Ю., к. ю. н.,
доцент кафедри кримінального права і кримінології
Львівського національного університету імені Івана Франка

Стаття присвячена висвітленню сутності та змісту складу кримінального правопорушення передбаченого ст. 156 «Тяжке тілесне ушкодження» Кримінального Кодексу Республіки Польща. Проаналізовано питання пов'язані із змістом поняття тілесне ушкодження та його медичного та правового аспектів, судової практики з даного питання, а також виокремлено основні характеристики законодавчо закріплених ознак даного виду тілесного ушкодження, які повинні враховуватися судом при встановленні наявності чи відсутності складу цього кримінального правопорушення. Висвітлено основні аспекти суб'єктивної сторони даного складу кримінального правопорушення, а також виокремлено особливості видової характеристики умисної форми вини у даному правопорушенні. Що стосується форми вини, то автор звертає увагу на тому, що ст. 156 КК Республіки Польща передбачає відповідальність, як за умисне так і за необережне спричинення тяжких тілесних ушкоджень. При умисній формі вини приймається так званий загальний умисел, який включає фактичні наслідки спричиненні нанесенням тяжких тілесних ушкоджень, оскільки передбачається, що винний не міг усвідомлювати точну картину всіх наслідків свого діяння, але діяв з усвідомленням можливості їх настання, враховуючи тип використовуваного знаряддя, кількість і силу ударів тощо. Автор акцентує увагу на тому, що судова практика та бланкетне законодавство дають тлумачення і усіх інших ознак тяжкого тілесного ушкодження, що потребує комплексного медико – правового аналізу для правильної кримінально – правової кваліфікації діяння особи. У статті наголошується на тому, що важливим фактор практичного застосування ст. 156 КК Республіки Польща, на якому наголошується у судовій практиці, є те, що дане кримінальне правопорушення за конструкцією об'єктивної сторони належить до кримінальних правопорушень із матеріальним складом, оскільки факт наявності чи відсутності у діях особи складу кримінального правопорушення передбаченого ст. 156 КК Республіки Польща, залежить від наявності зазначених у п. 1 та п. 2 § 1 даної статті наслідків.

Ключові слова: тяжке тілесне ушкодження, тяжка довготривала хвороба, втрата зору, професійна неприцездатність, хронічна психічна хвороба.

Article is devoted to the nature and content of the crime under art. 156 «Serious bodily injury» of the Criminal Code of the Republic of Poland. Analyzed issues related with the content of the state of bodily injury and its medical and legal aspects, case law on this issue, as well as highlighted the main characteristics of the legally established features of this type of injury, which must be taken into account by the court in determining the presence or absence of this criminal offense. The main aspects of the subjective side of this composition of the criminal offense are highlighted, as well as the features of the species characteristics of the intentional form of guilt in this offense are highlighted. As for the form of guilt, the author draws attention to the fact that Article 156 of the Criminal Code of the Republic of Poland provides for liability for both intentional and negligent infliction of grievous bodily harm. The author emphasizes that the judicial practice and blanket legislation provide an interpretation of all other signs of grievous bodily harm, which requires a comprehensive medical and legal analysis for the correct criminal – legal qualification of the person's actions. The article emphasizes that an important factor in the practical application of Article 156 of the Criminal Code of the Republic of Poland, which is emphasized in court practice, is that this criminal offense according to the construction of the objective party belongs to criminal offenses with a material component, since the fact of the presence or absence in the actions of a person of a criminal offense provided for in Art. 156 of the Criminal Code of the Republic of Poland, depends on the presence of the consequences specified in clauses 1 and 2 § 1 of this article.

Key words: serious bodily injury, severe long-term illness, loss of vision, professional disability, chronic mental illness.

Постановка проблеми. Передбачене у ст. 3 Конституції України положення про визнання здоров'я людини однією з найвищих соціальних цінностей в державі знайшло відображення у вітчизняному законодавстві, будь-які порушення якого визнаються кримінальними правопорушеннями в межах Розділу II Особливої частини Кримінального Кодексу України (далі – КК України) [1]. Це пояснюється тим, що посягання на життя та здоров'я людини завжди та у будь-якій країні будуть врегульовані в межах кримінального законодавства. Одними з таких кримінальних правопорушень, об'єктом яких визнається здоров'я, є правопорушення пов'язані з заподіянням тілесних ушкоджень (ст.ст. 121–125, 128 КК України), сучасна практика застосування яких характеризується зниженням як показників зареєстрованих кримінальних проваджень, так й засуджених осіб. Так за даними Офісу Генерального прокурора від умисних тяжких тілесних ушкоджень потерпілими визнано потерпілими у 2020 році – 1323 особи, у 2019 році – 1477 особи, а у 2018 році – 1397 осіб [2]. Таку ж статистичну картину може прослідкувати і Республіці Польща, зокрема, у 2020 році – 336 осіб, у 2019 році – 488 осіб, а у 2018 році – 434 осіб [3]. Водночас необхідно зазначити, що ст.ст. 121–125, 128 КК України за конструкцією об'єктивної сторони є кримінальними правопорушенням із матеріальним складом, наслідки яких,

здебільшого, визначаються згідно з наказом МОЗ України № 6 від 17.01.1995 р., яким затверджено Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Цей нормативно-правовий акт за більш ніж двадцять років його застосування жодного разу не змінено чи доповнено, не дивлячись на значний прогрес розвитку наук про людину, що є однією з проблем належної кримінально-правової охорони її здоров'я, поряд із попередньо згаданою «позитивною ноткою» у статистиці кримінального правопорушення – умисне тяжке тілесне ушкодження, в Україні. Окрім цього, науковий інтерес до проблем даного кримінального правопорушення, пояснюється тим, що 11 січня 2019 р. набрав чинності закон України від 06.12.2017 року № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», внаслідок чого диспозиція ст. 121 КК України зазнала редакційних та змістовних змін. Проте, підписана, але нератифікована Україною Конвенція стала лише ще однією проблемою належної кримінально-правової охорони тілесної недоторканності людини. Вище згаданим законом були внесені зміни до ст. 121 КК України щодо каліцтва статевих органів. Як відзначає Т. Мартянова,

позицію якої ми підтримуємо, помилкова криміналізація призводить до надмірності законодавства. Прогалина й надмірність – це два антиподи, дві парні категорії, в основу зв'язків між якими покладено єдність протилежностей. Надмірність – наслідок подолання так званих уявних прогалин, і протистояти цим наполегливим спробам не завжди вдається. У підсумку КК України поповнюється нормами, які ні кримінологічно, ні соціально не обумовлені [4]. Вищенаведені проблемні аспекти, а також процеси євроінтеграції, свідчать про актуальність даного питання у руслі дослідження європейського досвіду, що є важливим аспектом вирішення даного питання у нашому законодавстві з погляду практичної ефективності та наукової обґрунтованості. **Стан дослідження.** Теоретичним і практичним проблемами пов'язаними із питанням кримінальної відповідальності за умисне тяжке тілесне ушкодження приділялась увага у роботах відомих польських вчених в галузі кримінального права, зокрема, А. Золь, А. Марек, Я. Берент, К. Сливка, М. Мозгава, М. Тарнавський, В. Врубель та ін., які проаналізували та розвинули існуючі наукові уявлення з цього питання. Однак, не зважаючи на вказане, необхідно зазначити, що у сучасній юридичній літературі з кримінального права, мають місце поки, що початкові спроби дослідження питання пов'язаного із порівняльно – правовим досвідом у сфері кримінальної відповідальності за умисне тяжке тілесне ушкодження. Саме тому, **метою статті** є детальний аналіз чинного законодавства і юридичної літератури, а також подальша розробка питання пов'язаного із питанням кримінальної відповідальності за умисне тяжке тілесне ушкодження в Республіці Польща.

Результати дослідження. Тяжке тілесне ушкодження, відповідальність за яке передбачена у ст. 156 КК Республіки Польща є одним із кримінальних правопорушень проти здоров'я. Ст. 156 складається з трьох параграфів. Зокрема, у § 1 зазначається: «Хто спричиняє тяжке тілесне ушкодження у вигляді: 1) позбавлення людини зору, слуху, мови, репродуктивної функції; 2) іншого тяжкого каліцтва, тяжкої невиліковної чи тривалої хвороби, хвороби, що реально загрожує життю, хронічного психічного захворювання, постійної повної або значної професійної непрацездатності або постійного, істотного спотворення чи деформації тіла, – карається позбавленням волі на строк не менше трьох років. У § 2 зазначається, що якщо злочинець діє неумисно, то він карається позбавленням волі на строк до трьох років. Зміст вказаного параграфа свідчить про те, що ст. 156 КК Республіки Польщі поєднує дві форми вини: умисну та необережну. Як бачимо, законодавець Республіки Польща під час побудови статей, що передбачають кримінальну відповідальність за заподіяння однорідних за тяжкістю тілесних ушкоджень керувався принципом поєднання двох різних форм вини на підставі спільних наслідків, тоді як у КК України діяння у вигляді заподіяння однорідних за тяжкістю тілесних ушкоджень становлять різні склади злочинів залежно від форми вини. Кваліфікованим складом даного кримінального правопорушення, як зазначається у § 3 є факт спричинення смерті, як наслідку тяжких тілесних ушкоджень за яке передбачене покарання у виді позбавлення волі від п'яти років, двадцять п'ять років позбавлення волі або довічне позбавлення волі [5]. Перш ніж здійснити більш детальний аналіз вищенаведених ознак тяжкого тілесного ушкодження важливим є також з'ясувати сутність поняття «тілесне ушкодження», яке допоможе нам більш глибоко з'ясувати сутність згаданих ознак. У польській правничій літературі зазначається, що тілесне ушкодження – це вплив шкідливого чинника (механічного, термічного, електричного, хімічного, біологічного та іншого), наслідком якого є ушкодження тіла, порушення функціонування внутрішніх органів чи розлад здоров'я. Дані наслідки носять альтернативний характер. Порушення функціонування внут-

рішніх органів або порушення здоров'я – це спричинення таких змін в органі, системі органів чи всьому організмі, які перешкоджають його теперішній, а не лише майбутній, нормальній діяльності. Що ж стосується ознак тяжкого тілесного ушкодження, то як випливає із змісту § 1 то їх є декілька: чотири із них описані чітко у п. 1 даного параграфу, а сім із них описані дуже загально у п. 2. Дані ознаки можуть мати місце, як окремо, наприклад в результаті тяжкого тілесного ушкодження може виникнути лише хвороба, яка становить небезпеку для життя особи, або ж у сукупності, наприклад позбавлення зору та спричинення стійкої втрати можливості працювати за фахом. Враховуючи наведене тілесне ушкодження буде вважатися тяжким якщо буде наявна хоча б одна з ознак перелічених у п. 1 та п. 2 § 1 ст. 156 КК Республіки Польща. Характерним аспектом, передбачених у § 1 ст. 156, ознак тяжкого тілесного ушкодження (окрім двох) є те що вони носять незворотній та довічний характер. Водночас також необхідно наголосити, що для встановлення факту наявності однієї із семи ознак тяжкого тілесного ушкодження передбачених у п. 2 § 1 ст. 156 КК Республіки Польща їх наслідки для здоров'я повинні бути порівняні із наслідками для здоров'я ознак передбачених у п. 1 даного параграфу [6, s. 211–212]. А тепер більш детально зупинимось на ознаках тяжкого тілесного ушкодження передбачених законодавцем у ст. 156:

1. *Втрата зору.* Це позбавлення особи можливості бачити, тобто повна стійка сліпота на обидва ока чи такий стан, коли людина має лише збережене відчуття світла без можливості розрізнити форми чи відстані, а також коли гострота зору після використання коригуючих лінз на обидва ока є менше 0,02. Втрата зору може бути наслідком пошкодження очних яблук, зорових нервів або центрів обробки зображень у мозку (наприклад, через забій головного мозку).

2. *Втрата слуху.* Це повна двостороння глухота і означає нездатність чути і розуміти мову. Втрата слуху зазвичай пов'язана з пошкодженням кісток основи черепа (пошкодження середнього і внутрішнього вуха) або центрів головного мозку, що відповідають за обробку слухових відчуттів.

3. *Втрата мовлення.* Це повна втрата здатності говорити чи втрата здатності розмовляти членороздільною мовою. Цей тип травми може виникнути при пошкодженні гортані, носоглотки, язика або мовних центрів головного мозку.

4. *Втрата репродуктивної функції.* Щодо чоловіків та жінок то дана ознака розглядається по-різному. У жінок це означає неможливість статевого акту, неможливість запліднення, наприклад, через втрату матки, маткових труб або яєчників, а також такі зміни, що не дозволяють завагітніти. Якщо виникли травми, які унеможливають народження дитини природним шляхом, вони не є втратою репродуктивної функції, оскільки в цій ситуації можна зробити кесарів розтин. Необхідно також зазначити, що наявність даної ознаки у жінок залежить також і від віку. Якщо ці травми відбуваються у час, коли жінка, природно, більше не може завагітніти (менопауза/ клімактеричний період), це не кваліфікується як втрата репродуктивної функції (ви не можете втратити те, чого у вас немає). У чоловіків втрата репродуктивної функції пов'язана з нездатністю мати статевий акт і неможливістю запліднення, наприклад, через втрату або пошкодження яєчок. Водночас тут необхідно наголосити на тому, що, Верховний Суд Республіки Польща зазначив, що позбавлення функції одного з парних органів (яєчка, очі, нирки, легені, вуха) необхідно кваліфікувати, як тяжке тілесне ушкодження за ознакою «інше тяжке каліцтво», оскільки кожен з них є органом важливим для життя із самостійною, вузькоспеціалізованою функцією [7].

5. *Інше тяжке каліцтво.* Повне або значне зниження функцій органу чи системи органів, що значно знижує

загальну працездатність особи. До такого виду ушкодження належать, зокрема, втрата руки, великого пальця руки, стопи, параліч великого суглоба, а також таке ураження нервової системи, що значно знижує загальну працездатність. У разі втрати одного органу з парних органів ситуація неоднозначна. Все залежить від того, як функціонує організм після такої втрати. Якщо другий орган бере на себе функцію втраченого органу і не спостерігається значного зниження загальної працездатності, то дана ознака буде відсутня. Це зокрема стосується односторонньої глухоти, оскільки це не є стан, який би істотно порушував життєдіяльність даної людини. З іншого боку, втрата або пошкодження одного ока, безсумнівно, викликає таке значне порушення, оскільки обмежує поле зору і позбавляє особу бінокулярного зору. Так само, дана ознака тяжкого тілесного ушкодження буде наявна і в ситуації, ви втратила одну легеню [8, s. 768].

6. *Тяжка невиліковна хвороба.* Це хвороба, яка одночасно є, як невиліковною, так і тяжкою. Під тяжкістю тут розуміється стан, за якого особа є прикутою до ліжка або ж еквівалентний йому стан особи, а під невиліковністю – ситуація, в якій на основі сучасних знань і досвіду медицини робиться висновок, що немає надії на лікування. Прикладом такого захворювання є ураження обох нирок, що потребує діалізу.

7. *Тяжка довготривала хвороба.* Це хвороба, яка одночасно є, як довготривалою, так і тяжкою. Щодо тяжкості хвороби, то як і в попередній ознаці, під тяжкістю тут розуміється стан, за якого особа є прикутою до ліжка або ж еквівалентний йому стан особи, а під довготривалістю – ситуацію, коли перебіг хвороби дає можливість стверджувати про майбутнє покращення стану особи, але серйозні порушення функцій організму або порушення стану здоров'я особи тривають більше 6 місяців, наприклад, деякі випадки переломів хребта або таза. Це одна з двох форм тяжкої шкоди здоров'ю, де немає стійкості та незворотності наслідків, а є лише вищезгадана ознака тривалого тривання хвороби особи [9, s. 421].

8. *Хронічна психічна хвороба.* Хронічна психічна хвороба, як ознака тяжкого тілесного ушкодження, до 2020 р. визначалась, як постійний і незворотний психічний розлад, що є результатом, наприклад, органічного ураження нервової системи. Водночас у світлі запровадженій у 2020 р. Міжнародної класифікації хвороб ICD-11, в якій здійснено відхід від поняття «психічна хвороба» (подібно до американської класифікації DSM-58), ця ознака тяжкого тілесного ушкодження є неактуальною і у таких ситуаціях наявність такого захворювання необхідно визначати за критеріями такої ознаки, як інше тяжке каліцтво [7].

9. *Постійна повна або значна професійна непрацездатність.* Це позбавлення особи можливості виконувати працю, охоплену її кваліфікацією, а не будь – яку оплачувану роботу. Вона повинна бути постійним і повним або постійною і значною. У цьому випадку наслідки ушкодження безпосередньо залежать від професії, наприклад, одностороння глухота в цьому сенсі не буде такою неприємною для продавця, як для професійного водія. Для професійного водія така одностороння глухота означає припинення роботи за фахом, а у випадку з продавцем вона не матиме значного впливу на можливість виконувати свої професійні обов'язки.

10. *Постійне, істотне спотворення чи деформація тіла.* Дана ознака тяжкого тілесного ушкодження є безпосередньо пов'язаною із естетичним виглядом тіла людини. Спотворення тіла полягає у спричиненні зовнішніх змін тіла, які суперечать загальноприйнятій естетиці тіла. З іншого боку, деформація тіла полягає у зміні його анатомічної форми. Як спотворення, так і деформація тіла мають бути постійними та істотними. У таких випадках завжди необхідно враховувати серйозність спотворення або деформації. Виділяючи спотворення та деформацію,

як види ушкодження тіла законодавець визнав їх рівнозначними аспектами згаданої ознаки тяжкого тілесного ушкодження. У разі виникнення сумнівів щодо того, чи є, наприклад, дане спотворення істотною шкодою здоров'ю чи ні, необхідно, як уже зазначалося, визначити чи мають дані ушкодження характеристики притаманні іншим ознакам тяжкого тілесного ушкодження, особливо тих, які перераховані у п. 1 § 1 ст. 156 КК Республіки Польща та з'ясувати чи є вони співрозмірні. До прикладу, шрам на щоці довжиною у 3 см., хоча він і може бути життєвою драмою для даної людини, об'єктивно це не є ідентичним, тобто співрозмірним втраті зору або втраті функції руки [10, s. 734].

11. *Хвороба, що реально загрожує життю особи.* Це друга і остання ознака тяжкого тілесного ушкодження, що не потребує таких властивостей, як постійність і незворотність для констатації факту її наявності. Водночас дана хвороба, для того щоб бути ознакою тяжкого тілесного ушкодження, має бути реальною, тобто нести реальну загрозу життю. Іншими словами, це має бути стан, близький до стану, в якому в будь-який момент очікується смерть особи. У судовій медицині, зокрема, наголошується, що зміст даної ознаки полягає у тому, що це посттравматичний розлад або стан, що характеризується значними розладами функціонування організму особи, які, за звичним перебігом неминуче повинні призвести до смерті, але загроза життю усувається наданням потерпілому відповідної медичної допомоги. Вищенаведена позиція судових медиків знайшла своє підтримку і у судовій практиці. Зокрема, Апеляційний суд міста Кракова у своєму рішенні від 22 листопада 2001 р. визнав забій головного мозку та гематому під твердою мозковою оболонкою «реальною загрозою для життя», наголосивши на тому, що якби не термінова операція потерпіла особа померла б [7]. Водночас необхідно наголосити, що як значає Верховний суд у вироку від 10 серпня 1976 р. для того, щоб констатувати факт наявності даної ознаки тяжкого тілесного ушкодження, потрібно встановити, що дана хвороба, яка спричинення кримінально – караним діянням винної особи, у переважній більшості випадків за свого звичного перебігу становить загрозу для життя людини. Водночас у даній ситуації має значення той факт, щоб дана хвороба не із загальних медичних аспектів створювала таку загрозу, а те, чи дана загроза була реальною саме в у випадку цього конкретного потерпілого [6, s. 211]. Наприклад, справжнім загрозливим для життя захворюванням буде визнаватися – масивна крововтрата з вторинним шоком, поранення грудної клітки з пневмоторексом, внутрішньочерепні ушкодження з набряком мозку, поранення серця з тампонадою перикарда, поранення черевної порожнини з перитонітом. У таких станах організм, безсумнівно, балансує між життям і смертю, і навіть правильне медичне втручання часто не дозволяє врятувати пацієнта. Звичайно, цей баланс між життям і смертю має бути результатом об'єктивного стану пацієнта, а не лише із встановленого особи діагнозу. Водночас, що ж стосується наслідків, перерахованих у ст. 156 § 1 п. 1 (позбавлення зору, слуху, мови, репродуктивної здатності), необхідно також зазначити, що вони мають постійний та незворотний характер, що впливає із словосполучення «позбавляє». Отже, йдеться не про тимчасову втрату цих почуттів чи частин людського тіла, а про таку, яка має незворотний характер. Іншими словами, наслідки, перелічені в цьому положенні, настануть, коли потерпіла особа втратить здатність бачити, чути, говорити або репродуктивну здатність [8, s. 770].

Поряд з аналізом ознак даного виду тілесного ушкодження, водночас необхідно наголосити, що, як зазначається у вироку Апеляційного суду у місті Жешуві від 14.11.2002 р., що факт наявності чи відсутності у діях особи складу кримінального правопорушення передбаченого ст. 156 КК Республіки Польща, залежить від наяв-

ності зазначених у п. 1 та п. 2 § 1 даної статті наслідків, що свідчить про те, що дане кримінальне правопорушення належить до кримінальних правопорушень з матеріальним складом і моментом його закінчення є момент настання згаданих наслідків.

Що ж стосується форми вини, то як зазначалось вище ст. 156 КК Республіки Польща передбачає відповідальність, як за умисне так і за необережне спричинення тяжких тілесних ушкоджень. При умисній формі вини приймається так званий загальний умисел, який включає фактичні наслідки спричиненні нанесенням тяжких тілесних ушкоджень, оскільки передбачається, що винний не міг усвідомлювати точну картину всіх наслідків свого діяння, але діяв з усвідомленням можливості їх настання, враховуючи тип використовуваного знаряддя, кількість і силу ударів, опір потерпілого тощо [11, s.801].

Висновки. Виходячи з усього вищевказаного, ми можемо зробити висновок, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 156 КК Республіки Польща, як і інші види тілесних ушкоджень виділені законодавцем (середньої тяжкості тілесне ушкодження та легке тілесне ушкодження), посягає на найцінніше та найважливіше – здоров'я людини. Зміст вказаного параграфа свідчить про те, що згадана стаття поєднує дві форми вини: умисну та необережну. Цілком справедливо, що в разі наявності неумисної форми вини особа карається менш жорстко. Законодавець Республіки Польща під час побудови статей, що передбачають кримінальну відповідальність за заподіяння однорідних за тяжкістю тілесних ушкоджень

керувався принципом поєднання двох різних форм вини на підставі спільних наслідків, тоді як у Кримінальному Кодексі України діяння у вигляді заподіяння однорідних за тяжкістю тілесних ушкоджень становлять різні склади злочинів залежно від форми вини. Також необхідно наголосити, що при умисній формі вини вид умислу у даному кримінальному правопорушенні – загальний умисел, який включає фактичні наслідки спричиненні нанесенням тяжких тілесних ушкоджень. У даній ситуації даний вид умислу є присутнім, оскільки передбачається, що винний не міг усвідомлювати точну картину всіх наслідків свого діяння, але діяв з усвідомленням можливості їх настання, враховуючи тип використовуваного знаряддя, кількість і силу ударів, опір потерпілого тощо. Важливим фактором практичного застосування ст. 156 КК Республіки Польща, на якому наголошується у судовій практиці, є те, що дане кримінальне правопорушення за конструкцією об'єктивної сторони належить до кримінальних правопорушень із матеріальним складом, оскільки факт наявності чи відсутності у діях особи складу кримінального правопорушення передбаченого ст. 156 КК Республіки Польща, залежить від наявності зазначених у п. 1 та п. 2 § 1 даної статті наслідків. Водночас судова практика та бланкетне законодавство дають тлумачення і усіх інших ознак тяжкого тілесного ушкодження, що потребує комплексного медико-правового аналізу для правильної кримінально-правової кваліфікації діяння особи, як тяжкого тілесного ушкодження, передбаченого ст. 156 КК Республіки Польща.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 21.02.2021 р.).
2. Статистична інформація Офісу Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення: 21.02.2022 р.).
3. Statystyka Policji Rzeczpospolitej Polski. URL: <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwno/63426,Ciezki-uszczerbek-na-zdrowiu-art-156.html> (дата звернення: 21.02.2022 р.).
4. Політова А. М., Акімов М. О. Каліцтво статевих органів, як один із наслідків умисного тяжкого тілесного ушкодження. URL: <https://ljd.dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/01/18-politova-akimov.pdf> (дата звернення: 21.02.2022 р.).
5. Kodeks karny Rzeczpospolitej Polski z dnia 6 czerwca 1997 r. / Sejm Rzeczpospolitej Polski. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf> (дата звернення: 21.02.2022 р.).
6. Berent J., Śliwka K. Ewolucja pojęcia „naruszenia nietykalności cielesnej» w kolejnych kodeksach karnych. Arch Med Sadowej Kryminol 1997; 47: 209–216.
7. Anna Smędra, Rafał Kubiak i Jarosław Berent. Pojęcie «ciężkiego uszczerbku na zdrowiu» a obowiązek prawny zawiadomienia organów ścigania. URL: <https://www.termedia.pl/mz/Pojecie-ciezkiego-uszczerbku-na-zdrowiu-a-obowiazek-prawny-zawiadomienia-organow-scgania,41618.html> (дата звернення: 21.02.2022 р.).
8. Kodeks karny. Komentarz. Część szczególna, t. III, red. A. Zoll, Kraków, 2006. – 1060 s.
9. Daszkiewicz K. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Rozdział XIX kodeksu karnego. Komentarz, Warszawa, 2000. – 746 s.
10. Kodeks karny. Komentarz. Wydanie 8. redactor Marek Mozgawa. Warszawa. 2017. – 1049 s.
11. Sobczak J. Kodeks karny. Komentarz, red. R. Stefański. Warszawa, 2015. – 1050 s.